

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 77 ANULU XII.

Telegrafulu este de doua ori pe septem-
man: joi'a si Duminec'a. — Prenume-
ratiunea se face in Sabiu la espeditura
toiei pe afara la c. r. poste, cu bani
gat'a prin scrisori francate, adresate
ceatra espeditura. Pretiulu prenumerati-
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pen-
tru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu
8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. si tieri straine pe anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Sabiu, in 1/13 Octobru 1864.

Inseratele se platescu pentru
inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litero
mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si
pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a din 28 Augustu (9 Sept.) 1864.

(Rescumperarea prestatiunilor urbariale (Je- leresci.)

(Continuare si capetu.)

Alessandru Bohatielu sprijinesce propunerea
lui Vajd'a, pentruca afla, ca propunerea acest'a e in interes-
sulu acelor'a, ce au a se rescumera, pentruca catu va sci re-
spectivulu proprietariu, ca densulu nu are de a capeta in 20 de
ani si 40 de rate cu crucerulu pretiulu rescumeraei, ci-lu
va capeta odata, desi in obligatiuni, si obligatiuni, care pa-
nace se voru rescumera cu bani gat'a, umbla dupa ele 5%,
mai incolo are de a capeta rescumeraea obiectului in obli-
gatiuni, care dupa sorte potu sa se plateasca cu bani gat'a
intr'unu anu seu celu multu in 25 de ani, nu va pune pedeci,
ca sa nu se poata rescumera dileriulu. Afla alu doilea, ca
propunerea lui Vajd'a e si in interesulu acelor'a, ce au de a
perde sessionile alodiale, pentruca acei'a nu capeta pretiulu
mosieloru rescumeraibile cu crucerulu, fara-lu capeta odata.—
Afla a treia, ca propunerea acest'a e si in interessulu sta-
tului, caci crede, cae si interessulu statului sa se cionte odata
relatiunile si cu acelea frecarile intre domni pamentesci si cu-
rialisti.

„Pre mine, dice, nu me sparia a partini propunerea dlui dep.
Vajd'a, nici assertulu reprezentantelui regimului, ca adica propu-
nerea acest'a aru tai'a in partea materiala a patentei. Eu dicu, ca nu
taia in partea materiala, caci nu dice, ca ce e de a rescumera,
fara usuraza modulu rescumeraei, si face mai posibila rescum-
perarea. Mai incolo, dupa a mea convingere, nu sta nici as-
sertulu dlui dep. Plecker, care dice, ca rescumeraea e o a-
facere privata. Catu a hotaritu statulu, ca sessionile acestea
alodiale se potu rescumera, catu s'au ingrijitu statulu de-
spre modulu rescumeraei, si prin doue legi s'au amestecat
statulu in cestiunea sessionilor alodiale, nu potu nici decatu
privi afacerea acest'a ca o afacere privata. Nu me sparia a
partini propunerea dlui dep. Vajd'a nici argumentele cele lungi
ale dlui Vicepresedinte Alduleanu, care au disu, ca legea nu
are de a face nimicu cu acea cestiune, ca cum sa se faca
rescumeraea, caci acest'a e unu lucru privatu. Eu sum de
alta convingere. Eu scopulu legi acestei'a lu privescu alt-
mintrea. Patent'a urb. dice, ca ce are de a se rescumera, si
prin urmare legea acest'a are de a hotari modulu, cum s'aru
poté face mai usioru rescumeraea, unde n'au venitu intre
partide nici o invoieia privata. Nici legea acest'a, nici propu-
nerea dlui dep. Vajd'a nu impedece si nu sta in cale la
invoiei private. Asia d. e. unii lasa o parte de mosia la
proprietari si doue parti mergu in proprietatea rescumera-
ndului. Intr'altu locu se nvoiescu, ca sa se plateasca odata
pretiulu rescumeraei, intr'altu locu dupa 2 seu 3 ani s. c. l.
Acestoru invoiei nici decatu nu le sta in cale propunerea dlui
dep. Vajd'a. Acesta propunere, dupacum amu priceputu eu,
merge intr'acolo, ca sa dea statulu ajutoriu cu creditu, unde
nu este nvoieia privata despre modulu platirei, si unde res-
cumeraea aru ave a se face dupa prescriesele legi acestei'a.

Au disu mai incolo d. Vicepres. Alduleanu, ca propu-
nerea dlui dep. Vajd'a e in contradicere cu hotarirea in. case
de alaltieri. Eu nu aflu nici decatu contradicere, pentruca
alaltieri au hotaritu inalt'a casa, ca unde nu suntu invoiei
sa se faca rescumeraea prin platire din partea celoru in-
datorati in 20 de ani in 40 rate; si asia propunerea d. Vajda
este numai o efluintia naturala a hotaririi de alaltieri, care
asiguraza, dupa a mea parere, si e favoritore si pentru fos-
tii domni pamentesci, si pentru cei indatorati, si precumu
amu disu, si pentru statu.— Apoi statulu, care au adusu a-

cesta lege despre usiurarea rescumeraei, credu ca pote luá
atat'a greutate asupra-si, ca sa manipuleze obligatiunile ace-
stea. Si dupa parerea mea oficiele de contributiune nu suntu
ingreuiate prin manipularea acestoru obligatiuni pretare, pen-
truca suntu mai putine decum suntu afacerile rescumera-
loru iobagiloru; si deca in interesulu seu au luat statulu a-
supra-si obligatiunea de a rescumera pre coloni, cu multu
mai usioru pote luá asupra-si greutatea, de a manipula aceste
obligatiuni.— Pentru aceea recomandu in. case primirea propu-
nerei d. dep. Vajd'a.“ (Bravo !)

Vajd'a, Dupace A. Bohatielu a respinsu tote obiectu-
nile aduse in contr'a amendementului seu, se restringe numai
pelanga a face unele observatiuni la vorbirea repr. reg. si a lui
Gaitanu. Deca represent. regimului a voitu sa-i impute
densulu tendinta de a p u c a t u r i neesacte, trebuie sa res-
pinga acesta imputare; caci marturia i e inalt'a casa, ca den-
sulu, chiaru si candu aru fi cerutu interesulu lui, nici candu
n'a umblatu per ambages, ci a spusu totdeun'a francu con-
victiunea sea. Ear la observarea lui Gaitanu: ca nu e de unu
cugetu cu densulu in privinta §-ului 25, reflecta, ca densulu
n'au espusu parerea sea, candu a disu, ca scadiamentulu de 1/6
se face in favorea erariului, ci numai, ca unii asia explica
§ 26 alu patentei, — ceea-ce e tocmai unu argumentu pentru
assertulu densulu din siedinti'a de astadi si din cea din urma:
ca adica patent'a urbariala este capace de mai multe explica-
tiuni; caci d'abia s'a ivitu la desbatere unu bietu §-u, si eata
ca s'au si aretatu, ca se explica in mai multe moduri! (Ilaritate.)

Russu face o observare la propunerea lui Plecker.
Propunerea lui Plecker merge intr'acolo, ca obligatii sa pla-
tesca ratele de rescumeraea la indreptatiti. Densulu acest'a o
vede pentru obligatii forte periculosu, pentruca, de s'aru priimi
propunerea acest'a, atunci „potu sa dicu, ca tota legea nu aru
plati unu cruceriu (Ilaritate), ca amu espune pre obligatii la
cele mai mari greutati. S'aru poté intempla, ca unu omu,
care vre sa se rescumere si are sentinta comisiunei res-
cumeraei in mana, venindu diu'a platirei, sa merge la proprie-
tari sa-i plateasca rat'a. Insa proprietariulu au avutu de lucru
seu nu siede in cerculu acel'a, unde se afla obligatul, seu
e dusu de acasa, si nu are acasa fara numai pre unu jude
dominalu, care nu scie scrie, ca si obligatul. Acumu vine
omulu, ce are sa se rescumere, la judele acest'a, care i da
respunsu, ca domnulu pamentescu nu e acasa. Pote ca dom-
nulu are unu advocatu la Clusiu, Vasiarheiu, ori in Sabiu,
si omulu aru trebui acum sa merge acolo, seu judele i dice,
ca sa tramita banii pe posta la Clusiu. Acumu omulu tre-
buie sa-si capete unu scriitoriu ca sa-i scrie epistol'a. Ace-
st'a este o greutate forte mare. Dara sa presupunemu, ca
domnulu este acasa si priimesce rat'a dela obligatu. D. dep.
Plecker dice, ca ratele sa se scrie intr'o cola, pentruca cui-
tantiile singuratic se potu perde; dara, domniloru, tocma asia
se pote perde si Zahlungs-bogen-ulu dni'alui. Ce face omulu?
Au platitu 20 de rate, si acum vine la domnulu pamentescu
dicendu, ca au perditu Zahlungs-bogen-ulu. Domnulu pam.
i respunde: Deca l'ai perditu ce sa-ti facu? ca eu nu potu
porta protocolulu ca perceptoratu. Acum se nasce unu pro-
cesu mare, si omulu e silitu sa plateasca a dou'a ora. De
altmintrea eu credu, ca oficiele perceptorale suntu ale patriei
si ca atari aru fi datore a priimi si astfel de greutati, caci a
porta cu unu jurnalulu mai multu nu e lucru mare, si totusi
este in interesulu obligatului si a proprietariului, pentruca
tocma presupunendu, ca omulu sa-si perda Zahlungs-bogen-ulu,
elu se duce la perceptoratu si vede in jurnalulu, ca catu mai a-
re de a plati. Se potu multe casuri intempla, precum s'au in-
templatu in acestu anu pe Muresiu, ca la omeni li-au dusu
ap'a si casele, dar apoi cuitantiile? Dar se pote intempla
si aceea, ca la proprietariu nu-i place, sa se rescumere di-

terulu, ci i-aru placé sa mai aiba vre-o căti-va ómeni, cari sa-i mai lucre, si venindu omulu la domnu, acest'a se ascunde si apoi vine odata cu esecutia si-lu silesece a plati si spe-sele." — Argumentulu lui Alduleanu, ca invoirile se potu face pe cale privata, nu impedece nimic'a, fiindca acesti'a nu vinu inaintea comisiunei de rescumperare, ci numai acei'a, cari n'au facutu nici o nvoie. La dis'a lui Plecker, ca oblegatii n'aru poté plati la cassele perceptorale in rate mai putine, densulu concede ca este iertatu partileru a se nvoi si la mai putinu de 40 rate, dar acest'a se póte si la cass'a percepto-rola, ori deodata ori in rate mai putine, candu si proprietariulu, priimindu o summa mai mare, i vine mai bine. Se póte intempra in sa si aceea, cá jeleriulu, dupace a platitu sum-m'a intréga, din nesciintia sa arunce cuitanti'a in focu, ori d. e. sa móra, si apoi veduv'a si orfanii lui sa pice in processu cu proprietariulu, care póte dice, ca n'au platitu, — ceea ce s'aru incungiura deplinu, deca platirile s'aru face la perceptorate. Deci partinesce pre Vajd'a, si cadiendu acest'a, operatulu comitetului.

Mog'a afla lucrulu de mare importantia si doresce a veni la deplinire catu mai curendu, cáci la pertractare a venit destulu de tardiu. Nevoindu a se slobodi la desbaterea argumentelor aduse de Vajd'a, Plecker si Alduleanu, marturisesce numai, ca fára controla platirea celor oblegati cátra cei indreptatiti va face multe greutáti, care voru trebui sa le deslege apoi judecatoriele urbariale, cátra cari poporulu nu are multa incredere; de aceea nu póte partini nici propunerea regimului, nici a comitetului nici a lui Plecker, ci propune amendementulu urmatoriu: „Ratele se voru plati prin oblegati la antisti'a comunei, in carea locuiescu oblegatii, ear indreptatitii si-tragu ratele de rescumperare dela antisti'a comunala pelanga cuitantia scutita de timbru.“ Prin priimirea acestei propuneri s'aru delaturá atátu greutátile celor oblegati, cátu si ale celor indreptatiti, si in fine si ale perceptoratorulu, mai cu séma deca s'aru mai priimi adausulu acel'a, ca asupr'a acestoru plati priveghiéza amplotatulu politicu. Apoi mai observa, ca pat. urb. in §§-ii 3—7 si 16—22 e cátu se póte de favoritoare pentru tierani, si lipsesce numai a se esecutá bine. Se sprijinesce.

I. B a l o m i r i dice, ca propunerile lui Thiemann si Schuler—Libloy se pare ca arata cea mai mare mila cátra dileri; ear deca privimu la decisiunea dietei in privinti'a dileriloru, apoi póte dice: Nesze semmit, fogd meg jól! (Iaritate.) Propunerea lui Gaitanu, cá o parte a summei de rescumperare sa o póte dilerii, ear ceeaalta tier'a, nu s'a priimitu, si intre obiectiunile aduse este si aceea, ca prin acest'a s'aru ingreuia tier'a preste mesura; densulu in sa intréba pre acei domni, ca deca summa acest'a pentru tier'a e pré grea, apoi dilerii singuri cum o voru purtá?! (Presied. dice, ca preste acest'a amu trecut, B a l o m i r i responde, ca deca noi facendu o lege pentru rescumperarea dileriloru, nu le usiuramu rescumperarea, atunci legea acest'a n'are nici unu resultatu.) Alta obiectiune e aceea, ca caus'a acest'a este de natura privata; deca e asiá, apoi de ce face diet'a lege pentru rescumperarea dileriloru? A trei'a obiectiune e, ca § 22 din patent'a urb. ne sta in contra; acest'a densulu o denéga; cáci chiaru in proiectulu regimului se dice, ca cei oblegati au de a plati ratele deadreptulu celor indreptatiti, si in assertiunea acest'a indirectu se cuprinde si § 22. (Presied. observa, ca acest'a nu e la ordine.) Cátu pentru propunerea lui Vajd'a, densulu afla, ca aceea consuna cu conclusulu dietei din si-dinti'a trecuta, cáci nu schimba nimicu nici in privinti'a oblegatiloru, nici in privinti'a indreptatitorulu, ci numai i ajuta cu unu imprumutu din fondalu tierai pe 25 de ani. „Deca diet'a de acum, fára Unguri, cum a ioritatero manéscá, nu va sa elibereze pre dilerii, candu diet'a din 1848 fára Románi au eliberatuproiobagii, apoi sa le vina celu putinu intr'a ajutoriu cu imprumutul propus de Vajd'a!“

R u s u aru partini propunerea lui Mog'a, deca comunele nostre aru fi organizate, dupacum aru trebui sa fia; dar dupacum stámu astadi, nu póte concrede banii dela dilerii judiloru comunali, cari adeseori si contributunea o manánca. Ba a concrede aceste rate judiloru comunali, adeseori aru fi mai periculosu, decátu a e dá insi proprietariloru. Recomanda dar de nou propunerea comitetului cu atáta mai vertosu, cáci intre fostulu dilerii si fostulu proprietariu, dupacum dovedescu procesele cele multe, domnesce cea mai mare antipatia.

G. M a n u in rendulu d'antáiu partinesce propunerea lui Vajd'a din motivele aduse de altii; ear deca, „nefiindu ide'a destulu de copta“, propunerea acest'a aru cadé, atunci o priime-

sce a comitetului; in fine cadiendu si acest'a, aru face o propunere eventuala: ca ratele se potu plati prin cei obligati immediatu la cei indreptatiti, ori la perceptoratele c. r., la cari platescu si contributiu ea c. r., si indreptatitii au de a radica ratele dela aceste perceptorate pelanga cuitantie netimbrate.— Apoi reflecta lui C. Schmidt si Plecker, ca de órece dregatoriele politice si civile in patri'a nóstra suntu cu multu mai vechi, decátu perceptoratele, si cu tóte ca noi amu inarticulatu diplom'a din Octobre si patent'a din Februaru, nu crede, ca perceptoratele nu s'aru poté cuprinde si cu aceste summe, precum se ocupa si alte oficie camerale; cáci nu trebuie sa uitámu, ca chiaru pe temeulu dipl. leop. si la perceptorate au a se aplicá numai fiii patriei, cáror'a crede, ca nu le va fi cu greu, a se ocupá cu astfelu de lucruri.— Propunerea eventuala a lui Manu se sprijinesce.

Refert. S c h n e l l are cuventulu din urma. Comitetulu, dice elu, a cernutu proiectulu regimului cu deameruntulu, si au aflu de bine a-lu priimi in form'a modificata; cu tóte acestea si la acele modificári s'aru mai facutu alte modificári. Trecendu la propunerea lui Vajd'a, espune, ca aceea cuprinde o sarcina nóua, nedrépta pentru tier'a séu pentru statu, (Contradicere in stáng'a); nedrépta, pentrucá rescumperarea pamenturiloru alodiale este unu lucru privatu, fatia cu care statulu si tier'a n'au nici o datorintia. Proprietarii aveau dreptulu a dá din mosiele sele cátu voiau altor'a, cá sa li le lucre, mai cu séma candu aveau folosu. Deca se voru emite si pentru pamenturile dileresci obligatiuni in pretiu de bani, cari proprietarii sa le póta vinde, ei firesce tóte locurile loru cele rele, mai cu séma prin munti, le voru dá dileriloru spre folosire, spunendu-le, ca acest'a e si folosulu loru, cáci le platescu statulu, si atunci comisiunea respectiva fórte anevoia aru poté aflá, de c a n d u existe acest'a referintia, de eri, ori de acum 15 ani, si cum a fostu in 1 Ianuaru 1848? De aceea dar propunerea lui Vajd'a n'aru fi bine a o priimi. Dar nici din punctu de vedere formalu nu se recomanda propunerea lui Vajd'a; cáci s'aru face multe nedreptáti in urm'a eii, dupace si in cei 15 ani din urma, dar mai cu séma dela esirea patentei inóce, intre fostii dileri si fostii proprietari s'aru incheiatu multe contracte de despagubire, in urm'a cáror'a dilerii au platitu summe, séu au redatu proprietarului de buna voia o parte din pamentulu avutu. Intre acesti dileri, carii s'aru rescumperatu de totu séu in parte, s'aru nasce mare nemultiamire, candu acum deodata patent'a urb., pe a cárei basa s'aru invoitu ei, (de órece aceea in § 22 dice, ca rescumperarea dileriloru se face fára concurentia tierai) de odata s'aru interpretá altmintrea, si astfelu s'aru dá ansa la cele mai mari incúreaturi. (Asiá e!) Apoi combate parerea lui Vajd'a in privinti'a §-ului 25 din pat. urb.; cáci acolo prin spelele administratiunei nu se intielege administratiunea politica, ci administratiunea mosieloru respective. Asertulu lui Russu, ca deca s'aru priimi propunerea lui Plecker, legea intréga n'aru fi vrednica unu cruceriu, o combate cá neparlamentara.— Dupace dar comitetulu a prejudecatu lucrulu din firu in peru, si a datu dietei operatulu acest'a, densulu crede, ca pe acestu operatu la tóta ntemplarea trebuie sa se puna mai mare pretiu, decátu pe propunerile aduse in urm'a unoru impressiuni momentane. In fine nu se ndoiesce, ca cei mai multi din oratori n'aru fi intentiunatu usiurarea dileriloru; dar proiectulu regimului, si apoi alu comitetului suntu destulu de favoritoare pentru dileri. Sa cautámu dar nainte de tóte, cá caus'a acest'a, pentru carea ex officio inca nu s'a facutu nimicu afara de ce au facutu dilerii cu proprietarii din indemn propriu, sa se aduca odata la resolvire spre multiamirea ambeloru párti!

L a z a r u repres. regim., dupace dice, ca regimulu prin proiectulu acest'a de lege n'au avutu altu scopu, decátu a usiurá rescumperarea prestatiuniloru rescumperabile, arata ca aceste usiurári se cuprinde mai antáiu intru aceea, ca platierea s'a pusu pe 20 de ani si 40 de rate, ear a dóu'a, ca si dupa aducerea sentintiei rescumperárii dá partiloru voia libera, a se invoi in privinti'a platierei rateloru singuraticé. Deca s'aru indatori partidele, dupacum proiectéza comitetulu, atunci amu dá de greutátile ce le-au insiratu Plecker, mai adaugendu din partea sea, ca perceptoratele suntu institute imperiale, care dupa inarticularea diplomei din 20 Octobre 1860 nu se mai tinu de legislatiunea tierai, si aru trebui prin urmare sa-si capete instructiunile de susu, apoi aru trebui sa se mmultiéscá si personalulu; si óre imultirea acest'a prin cine sa se faca? prin dieta? prin ministeriulu de finantie? prin senatulu imp.? — Trecendu apoi la propunerea lui Vajd'a, observa nainte de tóte, ca n'a voitu sa-lu vatemé; propunerea densulu o a ntiescu asiá, ca rescumperarea sa se decé afara in obligatiuni de statu. Dupace

insa § 22 alu patentei urb. dice apriatu, ca tiér'a n'are sa concurga la acésta rescumperare, in sa Vajd'a totusi potesce cá sa concurga si tiér'a, densulu (Lazaru) trebuie sa observe, ca obligatiunile de statu de pâna acum suntu garantate din partea statului intregu, ear tiér'a n'aru fi in stare a edá ast-felu de chartii, pentruca ea nu póte hotari, cá acelea sa fia garantate de statu. Asiá dara unde amu ajunge aducendu o lege, a cárei valóre aru depinde de priimirea séu nepriimirea garantiei din partea statului? — Folosu adeveratu ca aru avé proprietarii mai mare, déca aru capeta despagubirea tóta deo-data, dar precum firea, asiá si dessarcinarea pamenturiloru a-lodiale nu póte fi un'a cu a celoru colonicale. Ear procese purcediátore din neplatirea regulata a rateloru anevoia s'aru poté face, dincontra s'aru face aceea, ca la casu de neplatire aru trebui sa se faca esecutiuni cá si pentru dare. — Cátu pentru propunerea lui Mog'a: cá ratele acestea sa le incasseze si administreze judii comunali, aceea póte ca aru fi favoritóre pentru obligati, dar pentru indreptatiti aru fi rea si nefavoritóre, dupacum intre multe rele bine au observat'o acést'a un'a Russu (Ilaritate), ca adica se 'ntempla, cá multi judisa manánce banii acesti'a. — Ce se atinge de propunerea lui G. Manu: a se plati ratele ori la proprietari ori la perceptorate, la casu candu s'aru priimi aceea, negresitu aru trebui sa se faca mai multe regule, in care tempu si dupa ce modalitate sa se depuna banii respectivi la perceptorate, si prin acést'a iarú numai s'aru ingreuiá efeptuirea legii acesteia. De aceea, dupace mai espune odata, cá si la inceputu, referintiile proiectului regimului, recomanda din parte-si priimirea acestai proiectu. Apoi cérca a demonstrá lui Gaitanu, ca parerea densului, dupa carea si § 22 din patentá aru fi la ordinea dílei, este gresita; ear lui Balomiri observa, ca ce se afla in proiectulu regimului in privinti'a §-ului 22, aceea se referesce la § 26.

R u s s u cere cuventu pentru o observare personala si reflecta pre Lazaru; ca a judecá, déca argumentele lui (Russu) au fostu rele ori bune, nu e treb'a densului, ci a dietei si a publicului din afara, si ca tocmai asiá aru poté dice si densulu, ca intre argumentele lui Lazaru cele lungi si multe unulu a fostu fórté reu. (Va sa vorbésca mai departe, dar mai multe voci lu chiama la ordine.)

Cu acestea desbaterea e finita, si Presiedintele reasuma. **La votare** propunerea lui Vajd'a (impreunata cu partea 1 a alineei comitetului) remáne in minoritate;

propunerea lui Mog'a nu se priimesce;

propunerea lui Plecker nuse priimesce;

propunerea comitetului (aline'a 2 a §ului 1) in urm'a votarei nominale nu se priimesce. (43 voturi contr'a, 32 pro),

propunerea lui G. Manu nu se priimesce,

propositiunea regimului se priimesce.

La ordine urméza aline'a 3 a § 1. din proiectulu comitetului, care se citesce in tóte trei limbile si se priimesce fára desbatere.

La ali ne'a 4 cere cuventu Schuler—Libloy, si basatu pe legile respective dintr'alte tieri, propune: Summ'a capitalului de rescumperare nu póte sa tréca preste 40% ale venitului anualu, eruitu dupa catastru alu obiectului ce se rescumpera, care summa are sa o plátésca celu obligatu; eara ce aru trece preste summ'a acést'a, aceea se va plati prin ajutoriulu comunei si alu cercului, in care se afla obiectulu de rescumperare. E sprijinitu.

G a i t a n u sprijinesce propunerea lui Schuler—Libloy, pentruca va sa ajute pre cei obligati, nu in sa pentruca aru fi drepta; apoi dupace demustra, ca dreptulu aru fi, candu dílerii, cari platescu la rescumperarea altor'a, sa fia si ei ajutoriti din partea acestor'a, propune in amendementulu lui Schuler schimbarea aceea, cá superplusulu de 50% sa nu-lu plátésca comun'a séu cerculu respectivu, ci sa-lu plátésca fondulu tieriei. E sprijinitu.

Dr. T e u t s c h e atátu in contr'a propunerei comitetului, cátu si a lui Schuler—Libloy si a lui Gaitanu, de-si se teme, ca nu va aduce nici unu argumentu nou. Apoi espune motivele cele vechi, ca nu se face lege nóua urbariala, ca diet'a nu póte intrá in partea materiala a patentei, ca § 22 dice espressu, ca despagubirea respectiviloru are a se face din mijlócele lorú fára concurinti'a tieriei etc. Ear deosebi se declara apoi mai pe largu in contr'a propunerei lui Schuler, prin carea unele cercuri s'aru ruina de totu, ear altele mai n'aru simti nici o greutate.

W i t t s t o c k observa, ca desbaterile curgu invertindu-se totu intr'unu locu si accentuéza, ca procedur'a de pâna acum'a a fostu neparlamentara; cáci déca nu suntemu multiamiti cu pat. urb.—precum in adeveru nici ca potemu fi,—atunci proiectulu de lege trebuiá reieptatu, si partea a dóu'a a patentei, carea inca n'au intratu in activitate, trebuiá revedinta, candu apoi se poteau face si schimbári materiale. Dar cea mai mare parte s'a declarat, ca va sa intre in desbaterea proiectului, si astfelu ne-amu incurcatu intr'unu cercu, din care nu potemu esi. (Asiá e!) Cátu pentru propunerile ce se facu necurmalu, cá cercurile séu tiér'a sa ajute rescumperarea díleriloru, densulu nu pote pricepe, cum se mai aducu astfelu de propuneri; cáci de si vede, ca prin decisiunile dietei o parte mare a díleriloru in cáti-va ani potu deveni proletari, totusi despagubirea díleriloru si despagubirea iobagiloru n'o póte pune intr'unu rendu, de órece cest'i'a au fostu intr'o referintia de dreptu publicu, ear cei'a de dreptu privatu fatia cu domniiloru. Déca se face apelu la bunatatea lui, si déca densulu póte ajutá cu ceva pre dílerii, atunci bucuros; ear déca ajutorulu acést'a se pretinde cá dreptu, atunci trebuie sa se opuna. Apoi arata mai pe largu, care au fostu referinti'a colonului, si care a fostu referinti'a dílerului, ca a cestui din urma a fostu unu contractu incheiatu de buna voia intre dóue persóne; si precum facerea, asiá si deslegarea acestui contractu depinde numai de ele amendóue, si déca se amesteca si tiér'a, acést'a o face numai pentruca sa creeze cetatieni si proprietari liberi, dar nu cá sa ee asupra-si vre-o indatorire de bani. Cátu pentru propunerea lui Schuler, densulu (Wittstock) scie, ca si in alte tieri, d. e. in Boemi'a rescumperarea acést'a se face prin individu fára concurinti'a tieriei, a comunei séu a cercului. Apoi dupace arata, camu cum aru trebui sa se faca calcululu rescumperárii cu privire la referintiile nóstre, se declara in fine atátu contr'a lui Schuler, cátu si contr'a lui Gaitanu. (Bravo!)

G. M a n u partinesce aline'a 3 din operatulu comitetului. Apoi ilustra, si resp. combate pre Teutsch, negandu, ca § 24 alu pat. urb. aru cuprinde drepturi materiale.

G a i t a n u multiamesce mai antáiu la Wittstock pentru lectiunea parlamentara, dar n'o priimesce. Amendementulu densului (Gaitanu) este astadi antái'a data la ordinea dílei si asiá crede, ca s'a portatu dupa ordinea parlamentara. Cátu pentru deosebirea intre iobagi si díleri, ce o sustine Wittstock, in intielesulu legiloru patriei intre relatiunile coloniloru la sessiunile colonicale si intre ale incuiliniloru la posesiunea lorú n'a fostu nici o deosebire, cáci in tiér'a nóstra n'a fostu introdusu urbariulu, prin care sessiunile colonicale si incuilinale sa fia fostu statorite si resp. despartite. Dupacum scie densulu, in punctele regulative date de Mari'a Teresi'a in 11 Novembre 1769, colonii cu incuilinii suntu considerati de o potrivá, nu se face intre ei nici o deosebire, si se dice si despre unii si despre altii, ca au sa faca pe septemána 1—2—3 dile robote etc. In Aprobate se vorbesce de iobagi si de incuilini reali. Pela anulu 1760 domniiloru pamentesci au pretinsu dela fiscu, sa nu priimesca incuilinii in servitiulu montanu, eáci (domniloru) le remánu mosiele pustii. Articulu in privinti'a acést'a, sanctunatu de Mari'a Teresi'a, dice, ca incuilinii reali au sa se tréca in urbariu si sa se tracteze cá colonii, platindu numai darea capului 3 f; si acést'a se facu intr'unu tempu, candu inca colonii erau legati de glia (glebae adscripti.) Pat. urb. din 21 Iuniu 1854, fiindu in limb'a germana, nu mai face nici o deosebire intre coloni si incuilini, si afara de § 6 nu vorbesce decátu numai de „Unterthanen“. Relatiunea coloniloru si a incuiliniloru dar, lipsindu urbariulu, a fostu totu aceea, si acést'a o dovedescu si conscriptiunile facute prin comissarii tramisi de Guvernu séu Tabl'a reg., unde se vorbesce numai de „possessiones colonicales antiquae et novae“. Tabelele de dare inca au pretiu in privinti'a acést'a, ear din acelea se vede, ca atátu colonii, cátu si incuilinii trebuiau sa dee dare, furagiu si soldati. (Presied. lu chiama la obiectu, Gaitanu escusa digressiunea sea prin cuventulu lui Wittstock). Cátu pentru aceea, ca aline'a acést'a aru cuprinde in sine o parte a dreptului materialu si ca n'aru stá la ordinea dílei, aru dorí sa scie dela repres. regimului, ce intielesu dá densulu citatulu din § 1 si §-ului 15 din propunerea regimului. In fine dice, ca déca bas'a rescumperárii prestatiuniloru incuilinale e hotarita si trebuie sa se iee de presinte in consideratiune in alti §si ai patentei urb., eara nu in 23, 26 si 85, atunci chiaru bas'a acést'a este o parte a dreptului materialu, si acést'a este subintielésa in citatulu din § 1, si servesce de fundamentu si §-ului 15 din propunerea regimului. Prin urmare dreptulu materialu in privinti'a acést'a stá la ordinea dílei, si atátu aline'a 4 din § 1 alu comitetului, cátu si amendementulu densului facutu la ea, au loculu lorú legiuitu.

Presied. repetesce, ca la ordinea dilei suntu numai §§ii 23, 26 si 85.

Lazaru, repres. reg, la provocarea lui Gaitanu raspunde, ca § 1 si 15 din proiectulu regimului, in cari se face provocarea la pat. urb. au insemnatatea aceea, ca dispozitiunile celelalte ale pat. urb. (luandu afara §§ii 23, 26 85) nu suntu la ordinea dilei. (Claritate pentru acésta interpretare minunata). De altmintrea face atenta diet'a, ca dens'a a hotaritu, ca rescumperarea prestatunilor au sa o faca cei obligati etc. Ear acum se face o propunere, dupa carea capitalulu n'are a se escalculá in intiesulu pat. urb., ci dupa mesurile propuse de Schuler si Gaitanu, si asiá propunerile acestea stau in cea mai aspra contradicere cu conclusulu de eri. Dint'alte aru fi bine a se curmá odata desbaterile acestea ndelungate. Cátu pentru observarea, ca capitalulu de rescumperare sa nu tréca preste venitul curatu catastralu capitalisatu, reflecta, ca acolo de regula au fostu si contraprestatiuni, d. e. dileriulu a capetatu máncaarea séu baremu pánea etc. Recomanda de nou proiectulu regimului.

Eitel crede ca se póte desbate acésta alineá si o partinesce. (Bravo!)

C. Schmidt in cuventu mai lungu, cá diet'a sa nu se ncurce nici cu conclusele sele nici cu pat. urb., propune stergerea alineei 4. Ear lui Schuler-Libloy raspunde, ca impregiurárele tieriloru dincolo de Leit'a suntu altmintrea decátu ale nóstre, cáci in acelea nu este vorb'a, de comune autonome, dupa cum avem noi; ear cu ide'a comunei autonome nu se unesce nici decátu, cá ele sa se ngreuieze cu sarcini fára scirea si fára voi'a loru, si la acést'a diet'a nici ca e ndreptatita. De aceea sa se stérge aline'a acést'a. E sprijinitu.

Ne mai insinuandu-se altcine-va la cuventu, desbateru se declara finita, si cuventulu din urma se da

refer. Schnell, care espune motivele, pentru ce comitetulu a priimitu aline'a acést'a, carea e pentru incuiliu cea mai favoritóre din tóta legea; si déca in pat. urb. s'aru fi priimitu o asemenea decisiune, despagubirea n'aru fi ajunsu la summ'a aceea enorma, asupr'a cárei'a ne plángemu acum. Necesitatea alineei acestei'a o ilustra prin unu esemplu. Unu incuiliu n'au avutu fára dóne juguri de pamentu si a facutu pentru ele 52 de dile cu palmele pe anu. Dupa § 24 alu pat. urb. diu'a de lucru cu palmele se computa cu 10 xr. m. c., va sa dica pe anu 52 jumetáti de dóuedieceri (sfanti, husosi) séu 26 dóuedieceri; capitalulu de rescumperare aru fi pretiulu anualu capitalisatu alu acestei prestatuni, va sa dica cam 500 dóuedieceri. Acum se póte prélesne, cá cele dóne juguri sa nu fia vrednice mai multu decátu 80—100 dóuedieceri, va sa dica sa platésca cu 400 dóuedieceri mai multu decum se cavine, pecandu pentru pamentulu de 100f. aru fi sa platésca numai 100 fl. rescumperare (Asiá e!) Dar se póte, cá incuiliulu sa fia avutu si numai o cascíora fára mosia, pentru carea inca sa fia facutu 50—52 dile de lucru, dar lucru póte mai usioru; si in casulu acést'a apoi aici nici ca s'aru aflá venitul curatu, de órece in catastru nu se cuprinde si venitul caselor. Comitétulu a crediutu, ca toti cei ce voru binele dileriloru, voru priimi aline'a acést'a fára desbateru; insa, precum se vede, s'au aflatu unii membri, cari au voitu s'o faca si mai buna, propunendu etc. (reproduce propunerea lui Schuler—Libloy.) Insa ceea ce e bine dincolo de Leit'a, nu urméza cá sa fia bine si pentru tier'a nóstra; de altmintrea propunerea acést'a, aflandu-se in contradicere cu § 1, ce s'a priimitu, spera ca nu va deveni cunclusu dietalu, (Bravo!) si recomanda propunerea comitetului.

La votare propunerea lui C. Schmidt (resp. a lui Teutsch) nu se priimesce,

propunerea lui Gaitanu nu se priimesce,

propunerea lui Schuler-Libloy nu se priimesce,

propunerea comitetului se priimesce, si asiá aline'a 4 a §-ului 1 din proiectulu comitetului devine cunclusu dietalu.

Cu acestea siedinti'a se termina.

Alegerile pentru Senatul imperialu

Sabiu in 29 Sept. (11 Oct.) Astadi s'au facutu alegerile ablegatiloru pentru Senatul imperialu. Resultatulu loru e urmatoriulu: din class'a III. si VI. se alesera: Groisz, V. Popu, Alduleanu, Br. Reichenstein, C. Schmidt; din despartimentulu VII si VIII (regalistii) se alesera: Laszlofy, Dr. Teutsch, Br. Friedenfels, Filtsch, Baritiu, Puscariu; din despart. I: Mog'a, A. Bohatielu, G. Mauu, Buteanu; din desp. IV: Obert,

Zimmermann, Dr. Eugeniu de Trauschensfels; din desp. III: Brann de Lemeny, Pope'a Popasu, Moldovanu; din desp. V.: Schuler-Libloy, Gull, Binder. —

Din Carlovitu se scrie, ca Sinodulu si-a finitu lucrárele, ca P. SS. Loru Episcopii s'au imprasciatu pe la atesale, ca actele s'au substernutu la locurile mai inalte inpreuna cu program'a lucráriloru Congresului nationalu-bisericescu, ce are a se conchiama in curendu. Cum-ca Sinodulu a declarat cu unanimitate, ca infiintierea unei mitropolii románe este canonica, amu comunicatu cititoriloru nostri inca mai nainte. — Episcopulu din Carlstadt au reposatu. — D. B. A. Besiu s'a reñtorsu la Pest'a.

Principatele románe unite.

Afacerile drumurilor de feru in Romani'a se pare ca au cam asemenea sórte cá si ale drumulu nostru transsilvanu: a naintá adica cu iutimea — melcului. „Demboviti'a“ se plánga, ca concessiunea Wart a lesínatu, ca nu se mai vorbesce nimicu de ea, ca inginerii, ce au lucratu planuri in socotél'a acestei concessiuni, si-au sistatu lucrulu.

Totu „Demboviti'a“ comunica cá unu ce vorbitu de toti, ca la manastirea Cernic'a unu calugaru aru fi fostu omoritu de alti calugari, — unu testimoniu infricosiatu pentru gradulu de cultura alu tagmei monachale din tier'a vecina.

Scól'a si instructiunea publica din Romani'a, dupa Barnuti si Maiorescu, mai deplánga si mórtea vechiulu profesor de Filologia Georgiu Saulescu, care a reposatu la Husi in 9/21 Septembrie.

Diregatoriile vamale din districtulu Prahova au descoperitu in Ploiesci la unu ospetaru alu lui Sutiú 750 oc'a prafu de pusca; asemenea s'au prinsu la Craiov'a totu cam pe acelasi tempu 800 oc'a. Gubernulu a luat mesurile de lipsa, pentru de a ndoi paz'a fruntarielor.

„Monitorulu“ publica conchiamaarea colegieloru electorale pentru alegerea consilieroru de judetie. La aceste alegeri se va vedé (dór pentru prim'a óra) valórea votulu universalu.

Priimarii (judii) comunelor satesci voru portá pe venitoriu bastóne lungi si esiarpe tricolóre, in semnulu autoritatii ce reprezenta. Totu „Bucimulu“, din care scótemu aceste sciri, publica unu memorandumu in caus'a muntiloru, cari s'au ruptu din teritoriulu Tierci—Romanesci si alu Moldovei la 1769 si s'au intrupatu cu Transsilvani'a. —

Prospectu politicu.

Obiectulu de desbateru alu toturoru foiloru de ori ce colóre este inca totu conventiunea franco-italica, carea se crede camu in generalu ca Napoleonu o va folosi pentru realisarea ideei sele de congressu europénu. Tóta Europ'a privesce de nou la Itali'a, carea dupa o scurta odichna de 3—4 ani iara ferbe astadi dela medianópte pán' la médiadi. Pap'a, cá detunatu de acésta conventiune, carea se facuse parte mare despre elu fára de elu, cátu-va tempu nu se declará nici bine nici reu in privinti'a conventiunei, pánacandu in fine acum aru fi fórté esacerbatu asupr'a acestei conventiuni, si aru avé de cugetu sa faca unu apelu cátra tóte poterile romano-catolice. Apelulu acestia, de se va face (ceea ce noi din parte-ne nu credemu), va fi unu testimoniu evidinte, déca Rom'a mai dispone si astadi de acea potestate, ce o avú asupr'a popóreloru europene in tempulu copilariei loru. —

De siguru se pregatescu insa órecari pasi seriosi din partea curiei romane, cáci din Franci'a, Germani'a, Spani'a si Belgiu se ducu multi demnitari bisericesci la Rom'a. — In colegiulu Cardinaliloru, ca s'a tinutu in 11/23 Septembrie, cei mai multi vorbira fórté aspru incontr'a Franciei, numai Antonelli sfatui a se ferí de pripire si a acceptá impartasirea oficiala. Acést'a si urmá 13/25 Septembrie, la care apoi Pap'a raspunde, esprimandu-si parerea de reu, ca acésta conventiune s'a facutu fára scirea lui, marturisindu, ca elu crede periclitatate prin dens'a drepturile lui suverane, si proclamandu, ca scaunulu papalu va luá tóte mesurile, ce le ceru demnitatea lui. De curendu sa fia priimitu Pap'a o scrisóre autografa dela Napoleonu, care l'aru fi umplutu de spaima si de ntristare, cáci i-aru fi luat speranti'a, de a se restaurá provinciélé perdute sub domni'a papala. In urm'a acestor'a Pap'a aru fi ordinaru rogatiuni si litii si dile de pocaintia. — Poporulu din Rom'a a facutu o demonstratiunea imposita in favórea conventiunei.

Regimulu italianu preste totu se pare a fi multiamitu cu resultatulu, ce l'au produsu conventiunea in Itali'a; cáci insciintia la Parisu, ca Franci'a póte contá la aprobarea conventiunei din partea parlamentulu italianu. —